

Vaktin kıymeti

- **Her ânı önemse**

Doğan CÜCELOĞLU'NUN, Eğitimindeki Katılımcılarla bir konuşmasından alıntı (*e-posta*)

Doğan Cüceloğlu: Arkadaşlar, aranızda ölümcül hastalığı olan var mı?

Bir Katılımcı: Hocam Allah'a Şükür bildiğimiz kadarıyla yok.

Cüceloğlu: Ne güzel! Peki, bana, istisnasız tüm insanların, yani altı milyar insanın da başına geleceği garanti bir şey söyler misiniz?

Cevap: (neredeysse otomatik olarak çıkar): ÖLÜM

Cüceloğlu: Gerçekten de ölüm tüm insanların başına geleceği kaçınılmaz olan tek şeydir. Peki, madem öleceğimiz garanti, bu benim ölümcül bir hastalığım olduğunu göstermez mi?

Katılımcılar: (Burada sessizce, başlarıyla onaylamaya başlarlar)

Cüceloğlu: Öleceğim belli ise , benim ölümcül bir hastalığım olduğu da açıktır... Peki, ne zaman öleceğimizi biliyor muyuz?

Katılımcılar: Hayır

Cüceloğlu: Bu saniye içinde olma olasılığı var mı?

Bir Katılımcı: Evet var.

Cüceloğlu: Ya Yarın ?

Bir Katılımcı: Evet.

Cüceloğlu: Ya 30 yıl sonra?

Bir Katılımcı: Olabilir.

Cüceloğlu: Peki bunlardan hangisinin sizin başınıza geleceğini biliyor musunuz? Mesela bu **akşam eve sağ salim varacağınızı nereden biliyorsunuz?**

(Sınıf sessizce dinlemeye devam eder. Çünkü; genellikle yaşama böyle bakmamışlardır.)

Cüceloğlu: Peki bir de tersini düşünelim, bu akşam eve döndüğünüzde, **bu sabah evden çıkarken sağ salim bıraktıklarınızı sağ bulma garantiniz nedir?** Var mıdır böyle bir garanti?

Bir Katılımcı: Yoktur Hocam.

Cüceloğlu: Peki nereden biliyoruz az sonra telefonun çalmayacağını ve evdekilerden birinin az önce öldüğünün bize söylenmeyeceğini?

(Katılımcılar burada rahatsız olmaya başlarlar) ve Bir Katılımcı: Hocam konuyu değiştirsek?

Cüceloğlu: Ama en yalın ve açık gerçek üzerine konuşuyoruz, biraz daha devam edelim bence. Peki, acaba bunu dün gece bilseydiniz, yani evde **akşam birlikte olduğunuz kişilerden birinin yarın ölüm günü olduğunu bilseydiniz**, o zamanı aynı dün gece olduğu biçimde mi geçirirdiniz? Yoksa farklı şeyler mi yapardınız?

Bir Katılımcı: Kesinlikle çok farklı geçirdi Hocam.

Cüceloğlu: Şimdi sizden rica ediyorum, lütfen bir an arkanıza yaslanın, gözlerinizi kapatın ve **bu sabah evden çıkarken evde bıraktıklarınızdan birinin gerçekten öleceğini düşünün, dün akşamınızı nasıl geçirirdiniz?** Aynı iletişim mi olurdu? Onunla aynı konuları mı konuşurdunuz? Aynı konular, tartışma ya da gerginlik yaratır mıydı? Yoksa önemsiz hale mi gelirdi? Bu sabah evden çıkarken, bu son görüşünüzde ona ne derdiniz? Onun boynuna sarılmakta tereddüt eder miydiniz? Çok sıkı sarılmaya mı, aynaya mı vakit ayırırdınız? Ona, yüreğimizin derininden gelen bir 'Seni gerçekten çok seviyorum' demeye ne gerek var diye düşünür müydünüz? Onun ölecek olması sizin ona duyduğunuz sevgiyi yoğunlaştırır mıydı?

(Burada bazı katılımcılar ağlıyordu. Belli ki dün akşam yaptıklarından bir kısmının ne kadar anlamsız olduğunu şimdi fark etmişlerdir)

Cüceloğlu: Şimdi gözlerinizi açabilirsiniz, **acaba kaç tartışmamızı bu kadar gereksiz biçimlerde yapıyoruz**, kaç gerçekten yaşamda karşımızdakinin varlığından daha önemli, hangilerinde 'Şimdi kalbini kırdım, ama zaman içinde ben ondan özür dilemesini bilirim' diye kendi kabuğumuza çekilip tartışmaları donduruyoruz. Yarattığımız kırgınlıkları tamir etme olanağımız gerçekten var mı? Buna zamanımız gerçekten kaldı mı?

Ailemiz, Yakınlarımız, Sevdiklerimiz, İş arkadaşlarımız, Komşularımız ve Hayatı paylaştıklarımızla birlikte geçirdiğimiz **her anı önemsemek ve asla ama asla kalp kırmamak** gerek hiç şüphe yok, Zira Kalp Kırmamanın hiç ama hiç Telafisi de yok ...

○ **Vakit** (*Halime Gürbüz*)

10 yılın değerini anlamak için, Yeni boşanmış çifte sorun.

1 yılın değerini anlamak için, Sınıfını geçemeyen bir öğrenciye sorun.

9 ayın değerini anlamak için, Yeni doğum yapmış bir anneye sorun.

1 ayın değerini anlamak için, Dünyaya prematüre bebek getiren bir anneye sorun.

1 haftanın değerini anlamak için, Tezkeresini bekleyen askere sorun.

1 saatin değerini anlamak için, Buluşmak için birbirini bekleyen âşıklara sorun.

1 dakikanın değerini anlamak için, Uçağı kaçırın birine sorun.

1 saniyenin değerini anlamak için, Kaza geçirmiş bir insana sorun.

1 milisaniyenin değerini anlamak için, Olimpiyatlarda gümüş madalya almış birine sorun.

○ **Yetişme Telaşı** (*Müşfik Kenter*)

Hep bir yerlere, bir şeylere yetişme telaşındasınız değil mi?

Hiç vaktiniz yok, 'Fast live', 'Fast food'...

Dikte ettirilen 'yükselen değerler', 'in' ler, 'out' lar...

Buna benzer bir odada, şanslıysanız gökyüzünü görebilen bir pencere ardında bitecek hepsi.

Dostluğu klavyelerinde, yaşamı monitörlerinde arayanlar, Size sesleniyorum!

Hangi tuş daha etkilidir ki sıcacık bir gülüşten ya da hangi program verebilir bir ağaç gölgesinde uyumanın keyfini?

Copy-paste yapabilir misiniz dalgaların sahille buluşmasını?

İçinizi ısıtan gün ışığını gönderebilir misiniz maille arkadaşlarınıza?

Sevgiyi tuşlarla mı yazarsınız?

Ya da geri dönüşüm kutusunda saklanabilir mi kaybolan zaman?

Doğayı bilgisayarlarına döşeyenler, neden görmezsiniz bahçedeki akasyanın tomurcuklandığını?

Ve ıslak toprak kokusu var mıdır dosyalarınız arasında?

Koklamak, duymak, dokunmak, yok mu yaşam skalanızda?

Bilgi toplumu oldunuz da, duygu toplumu olmanıza megabaytlarımız mı yetmiyor?

● **“Vaktin Kıymetine Dair”** (*Diyanet İşleri Uzmanı Mustafa İrmaklı*)

Meşhur Hikaye

Sıcak bir yaz günü Bağdat Çarşısında bir adam dağlardan getirdiği karları satmaya çalışır. Ne var ki pek satış yapamaz ve kar parçaları da öğle sıcağında erimeye başlar. Geçimini bu yolla temin etmeye çalışan şahıs; **“sermayesi eriyip giden bu adama acıyın, merhamet edin, bu fakirden buz alan yok mu?”** diye canhıraş bağırmaya başlar. O sırada öğrencileriyle oradan geçmekte olan bir büyük âlim, öğrencilerine şöyle der; **“Buzlarını satmaya çalışan adamın sözlerine dikkat edin. Eriyip giden sadece buzlar değil zaman eriyor ve ömrümüz tükeniyor.** Yaz sıcağının buzları erittiği gibi zaman da hayatımızı tüketiyor. Adamın buzları için endişendiği gibi zamanın akıp gitmesine endişe etmeyen ziyandadır.”

Hazin bir gerçekliktir. Çoğu insan en büyük aldanişını ve pişmanlığını en büyük sermayesi ve imkânı olan **zaman nimetini ve vaktin önemini idrak** hususunda yaşamaktadır. Zaman ve mekânla sınırlı bir varlık olarak insanın en büyük farkındalığı ve en yüksek şuuru ise vaktin kıymetini ve ehemmiyetini bilmek konusunda ortaya çıkacaktır.

Zamanı gerçek boyutuyla tefekkür ve takdir etmek, varoluşu, gayeyi ve hayatı idrak etmektir. Nitekim elmaslar, yakutlar, altınlar, mücevherler **“zaman”la satın alınabilir ama zamanı satın alabilecek, geçen ânı geriye getirebilecek hiç bir güç, kuvvet ve değer yoktur.**

Zamanı idrak etmek, yaşı kemale ermiş bir ihtiyarın, geçip giden yıllar, dakikalar içinde bir şerit gibi akarken gözlerinin önünden, derin bir ah çekişin kelimelere sığmayacak mesajında saklı hakikati anlamaktır.

Zamana Yemin Eden Ayetler

Kur'an-ı Kerim'de birçok ayet-i kerimede farklı boyutlarıyla zamana yemin edilmektedir. Özellikle tevhid inancının, mümin şuurunun, hakikat bilincinin ve ahlaka dayalı bir tavrın inşa edildiği Mekke döneminde nazil olan ayetler içinde zamana yemin içeren ifadelerin varlığı, insanı bu konuda büyük bir dikkate ve tefekküre davet etmektedir. Söz konusu ayetler çok çarpıcı şekilde **zamanın önemine** dikkat çektiği gibi, zamanın ortaya koyduğu hakikatlere de açıkça işaret etmektedir. Ayrıca yemin ile başlayan ayetlerin hikmetlerinden biri de, Allah katında çok kıymetli, insanların hassas ve dikkatli olmaları istenen konulardan bahsediyor oluşudur.

Aydınlandığında sabaha, şafağa, kuşluk vaktine, tan yerinin ağarmasına, güneşi açıp ortaya çıkaran gündüze, açılıp aydınlandığı zaman gündüze yemin eden ayetler apaçık zamanın kıymetine vurgu yapmakta, **adeta günün başlangıcını ve en verimli bölümünü nasıl geçirdiğimizi muhasebeye davet etmektedir.** Gündüzün aydınlığına yemin eden ayetler aydınlık bir gelecek için gündüzün çok büyük bir fırsat oluşuna da işaret etmektedir.

Akşam vaktine yemin eden ayetler, biten bir günün hesabına, götürdüklerine ve kazanımlarına dikkatimizi çekmektedir.

Çekilip gittiğinde geceye, karanlık çöktüğünde, yöneldiğinde geceye, ve içinde topladıklarına, on geceye, geçip giden geceye, güneşi örten geceye yemin ile başlayan ayetler aynı zamanda birçok çalışma, **ibadet ve tefekkür için en uygun ve تنها zaman olan gecelerin** nasıl yaşandığını gözden geçirmeye davet etmektedir.

Bütün duygu, düşünce, tavır ve eylem boyutuyla hayatın tamamına dair acı bir hüsrana ve büyük bir kurtuluşu aynı anda ifade eden Asr Suresi mutlak manada zamana yemin ile başlamaktadır. **İnsanın hüsrana düşer olmasında da, kurtuluşa ermesinde de zamana karşı tutumunun** hayati bir boyutu olduğunu ortaya koymaktadır. Aynı şekilde zamanı en güzel şekilde ihya etmenin, sağlam bir iman, salih amel, hakkı ve sabrı tavsiye olarak dört temel unsurunu ortaya koymaktadır. İmanı öteleyen, güzel ve hayırlı işleri ihmal eden, hakkı ve sabrı yaşamayı ve tavsiye etmeyi hayatın merkezi yapmadan geçen her anın ziyan ve hüsrana olduğunu açıkça ortaya koymaktadır.

Farklı boyutlarıyla zamana yemin eden ayetler bir başka açıdan zamanın şahitliğine de dikkat çekmektedir. Gecenin zifiri karanlığı da, gündüzün en parlak aydınlığı da, sabahın seher vakti de, akşamın zeval vakti de Rahman'ın varlığının delili olmanın yanın da bütün duygu ve davranışlarıyla insanın en büyük şahididir. Hiçbir söz ya da eylemi **zamanın şahitliğinden** gizlemek mümkün değildir. Bu hem yaşanan dünyaya dair, hem de ahirette kişi hayatıyla yüzleştğinde görülecek bir şahitliktir.

Yine Kur'an-ı Kerim'de, pek çok ayette **sene, yaz, kış, gece gündüz, ân, sabah, akşam,** dehr, karn gibi ifadelerle zamana dikkat çekilmektedir. Zamana dair ayetlerin yerine ve bağlamına bakıldığında, yaratana, yaratılışa, hakka, hakikate, kulluğa, hayatın gayesine yönelik çarpıcı mesajların varlığı açık olmakla beraber, bizzat vaktin ehemmiyetinin ifade edildiği de bir gerçekliktir.

Zaten Kur'an-ı Kerim'de **zamanın en büyük nimet olduğu** açıkça ifade edilmektedir.

Nitekim gece ve gündüz boyutuyla bütün zamanın insana bahşedildiğini bildiren şu ayetler müminlere yüksek bir zaman bilinci kazandırmak içindir.

“O, âdetleri üzere hareket eden **güneşi ve ayı sizin hizmetinize sunan,** geceyi ve gündüzü sizin emrinize verendir.” “O, geceyi, gündüzü, güneşi ve ayı sizin hizmetinize verdi. **Bütün yıldızlar da O'nun emri ile sizin hizmetinize verilmiştir.** Şüphesiz bunlarda aklını kullanan bir millet için ibretler vardır.” “Gece ve gündüzde barınan her şey onundur. O, hakkıyla iştir, hakkıyla bilendir.” Bu ve benzeri ayetler, gece ve gündüzün yani bütün zamanın insanın emrine ve hizmetine verildiğini açıkça beyan etmektedir. İnsan bu nimeti ve imkânı iyi değerlendirdiğinde zaman onun iyiliğine ve huzuruna hizmet edecektir.

Zamana Kayıtsız Hiçbir Başarı Yoktur

İnsana ve hayata dair müspet ya da menfi her şey zaman içredir. **Bütün başarıların, zamanı etkili ve verimli kullanmaya dair hikâyesi vardır.** Bütün başarısızlıkların izahında zamana kayıtsız kalmanın ve hoyratça davranmanın varlığı görülecektir. Bireysel olarak önemli başarılarla imza atmış

herkesin, inancı, ideolojisi, ırkı, coğrafyası ve rengi farketmeksizin ortak özelliği **zamanı iyi planlama ve nitelikli kullanmalarıdır**. Bütün **başarılı şirketlerin**, proje ve organizasyonların birinci özelliği zaman yönetiminde başarılı olmalarıdır. **Gücü ve dünyaya etkisi açısından öne çıkan bütün devletlerin** en belirgin vasıflarından biri de, zamanı etkin kullanan bir bürokratik işleyişe ve bilince sahip olmalarıdır. Her halukarda zaman insanın yeryüzü mücadelesinin zeminini oluşturmakta, insan sahip olabileceği her şeye zaman içinde ve zamanı kullanarak sahip olmaktadır.

Tarihten bugüne zamanı planlamak insanın temel uğraşlarından biri olmuş, uygarlık tarihi boyunca insanoğlu farklı varsayımlarla zamanı dilimlemiş ve birçok takvim icat edilmiştir. **Takvimler icat eden milletlerin aynı zamanda iz bırakan, medeniyet kuran milletler olması** tesadüf edgildir. Zira yarına yön verecek, asırlar sonrasına etki edecek izler ve eserler ancak planlı bir çalışma ve zamanı etkin kullanma ile mümkündür.

Kur'an-ı Kerim Allah katında ayların sayısını ifade eden ayet ile zamanın önemine dikkat çekmenin yanısıra zamanın planlanmasına da işaret etmektedir. Nitekim Kur'an ve sünnetin zaman perspektifi ile inşa edilen İslam medeniyetinde zaman algısı ve planlaması Güneşin hareketleri merkeze alınarak yapılmıştır. Örneğin sabah namazı sayesinde günün en güzel ve bereketli zamanı değerlendirilmiş olmaktadır. Zaten günde 5 vakit namaz aslında doğal bir zaman düzenlemesini kendiliğinden hayata geçirmekte, **namaz vakitleri bir iş ve zaman disiplini hayata tarzı haline getirmektedir**.

Modern Dönemlerin Zaman Açısından Serencamı

İletişim, ulaşım ve teknolojinin başdöndürücü bir hızla geliştiği, dünyanın küresel bir köye dönüştüğü, hayatın bir yönüyle dijital ortamlarda yaşandığı günümüzde, insanın zamanla ilişkisi daha komplike ve karmaşık bir hal almıştır. Dolayısıyla günümüz insanının muhasebe etmesi gereken en önemli husus, **zamanı heder eden ve zamana değer katan iş ve eylemlerin farkına varmak** ve zamanı zayı etmeyecek bir hayat tarzını geliştirmektir.

Kapitalizmin hayatı kuşatması ve dünyevileşmenin oldukça ön plana çıkmasıyla alabildiğine kısa vadede büyük kazanımlar sağlayacak pragmatist bir anlayışın etkisine kapılan dünya insanı en büyük semayesi olan zamana karşı ilginç bir kayıtsızlık içinde olabilmektedir. Borsayı, banka hesaplarının karşılığını, döviz kurlarını neredeyse her saat takip eden, **tasarruf ve birikim kampanyalarını dikkatle izleyen insan**, kapıldığı bir hayal dünyasında **zamanı hoyratça heba edebilmektedir**. Oysa sermaye- kazanç ya da sermaye -iflas ilişkisini sadece maddeye ve kapitale indirgemek büyük bir yanıldır.

Diğer yandan modern dönemlerde küresel politikaların ve emperyalist yaklaşımların bireylerin zaman algısına ve tüketimine etkisi göz ardı edilmemesi gereken bir husustur. Nitekim sahip olduğu **teknoloji, askeri, siyasi, iktisadi imkanlar ile bütün yeryüzünü adeta egemenliği altına almaya çalışan ulusötesi şirketler ve yapılanmalar, kendileri dışında kalan dünyayı meşgul edecek ve onların vakitlerini boşa geçirecek bir sürü araç ve argüman geliştirmektedirler. Böylece gelişmiş ülkeler için gücün ve refahın vesilesi olan teknoloji, geri bırakılmış toplumlarda zamanı heba etmenin, tembelliğin aracı haline gelmektedir**. Gençlerin ve çocukların en kıymetli ve kaliteli zamanlarını tükettikleri mekânlar, dijital araçlar, teknoloji tasarımı oyunlar; adeta onları hayatı yaşamaktan, daha iyi bir gelecek için yapması gerekenlerden uzaklaştırmak işlevi görmektedir.

Gelişmiş ülkeler ile diğer ülkelerin teknolojiye bakışında en önemli boyut nitelikli ilişki biçimidir. Yani bilgisayarın, akıllı telefonun hatta televizyonun bilgi, kültür, üretim, yaratıcı düşünce, doğru ve sağlıklı iletişim için bir imkân olarak değerlendirilmesi ya da amaçsız ve gelişgüzel kullanılması meselesidir.

Bu bağlamda düşünüldüğünde dünyanın etkin güçleri ve ülkeleri, zamanı kazandıkları için egemenliklerini devam ettirmekte, geri kalmış topluluklar ve ülkeler de zamanı ihmal etmenin bedelini ödemektedirler.

Bugün özellikle İslam dünyasının en hayati ve öncelikli meselesi, zamana dair kapsamlı bir muhasebe yaparak vaktini zayı eden gereksiz meşguliyetleri hayatın dışına çıkarmak olmalıdır. Zira **zamanlarını doğru yönetemeyenler, zamanı planlayanlara mahkûm olacaklardır**. Zaten günümüzde, saatlerce tv karşısında gelişgüzel vakit geçirmek geri kalmış ülkelerin ve insanların en başat belirtisi olarak kabul edilmektedir. Saatlerini dijital bir ekran karşısında hesapsızca harcayan insan, monitörden başını kaldırdığında feda ettiği zamanın karşılığında ilmi, fikri, ahlaki olarak ne

kazandığının ya da neyi kaybettiğinin hesabını yapmak zorundadır. Artık her mekânın doğal aksesuarı haline gelen bilgisayarların işlevi, hayatın vazgeçilmezi haline gelen akıllı telefonların, akıl sahibi bir varlık olan insanla ilişkisi zamanın kıymeti açısından yeniden ele alınmaya ve gözden geçirilmeye muhtaçtır. Zira plansız ve sebepsiz şekilde, can sıkıntısından **saatlerce aynı ekrana kilitlenen insan aslında en büyük imkânı olan aklını ve en değerli sermayesi olan vaktini, dijital makinelere teslim etmiş olmaktadır**. Sömürge ülkelerinde ve toplumlarında teknoloji, halkı köleliğe alıştırmak, geri kalmışlığı içselleştirmek, uyanışı engellemek ve kalkınmanın en birinci imkânı olan zamanı heder etmek için küresel bir proje olarak planlanmıştır. Sorun elbette teknolojinin varlığı değildir. Asıl mesele teknoloji, harcanan zaman ve elde edilen kazanım grafiğinin gösterdiği sonuçtur.

Basit bir düzlem de dahi ele alındığında insanın hoyratça harcadığı her saniye, zamanı heba eden her meşgale, hayata değer katan kazanımların, daha iyi ve güzel bir hayat imkânının zayi edilmesidir. Zira geleceğe dair hayali ve planları olanların boşa geçirecek vakti yoktur. Bu bağlamda insan **zamana değer katan eylemleri yeniden düşünmek** ve kuşanmak durumundadır. Aksi takdirde zamanı iyi kullanma, çalışma ve gayretin ötelendiği yerde hayal ve boş beklenti düşüncesi ve hayatı esir alacaktır.

Elbette kimseye muhtaç olmamak adına çalışmak soylu ve onurlu tercihtir. Zamanın tamamını şikâyet, eleştiri ve memnuniyetsizlikle harcamak, tembelliğin, beceriksizliğin, görevini yapmamanın en açık resmidir. **Vakti bilgi için kullanmak, hayatı, hakikati, insanı ve evreni anlama gayesi ile okumalar yapmak, okuduklarını ahlaka değer katan bir eyleme dönüştürmek zamanın hakkını teslim etmektir**. Son iki asırdır gücünü kaybeden, imkânlarını heba eden, zenginlikleri dünyanın egemenleri tarafından talan edilen İslam coğrafyası yeniden itibar ve ihtişamına kavuşması için öncelikle **kahvehanelerini kıraathaneye dönüştürmeli**, okumak, bilgi ve bilimle ilişkisini yeniden ele almalıdır.

Zaman Müminler İçin Hesabı Verilecek Bir Emanettir.

Müminler açısından kulluk bilinciyle bir hayat inşansın en temel yolu zamanı planlamak ve vakti iyi değerlendirmektir. Zamandan habersiz olmak varoluş idrakinden uzak olmaktır.

Zaman bir mümin için Allah'ın bir nimeti ve emanettir. Dünya ve ahiret huzuru için en kıymetli sermaye ve hesabı sorulacak bir hazinedir. Dahası insan bu büyük zenginliği kendi emeğiyle elde etmemiştir. **Dünya ve ahireti kazanması için kendisine bir nimet olarak bahşedilmiştir**. Dolayısıyla kendisine lutfedilen zamana karşı büyük bir mükellefiyet içindedir. “O gün size verilen bütün nimetlerden mutlaka hesaba çekileceksiniz” ayeti, zamanını, hesabını vereceği güzel işlerle değerlendirme konusunda müminlere ciddi bir bilinç ve şuur kazandırmaktadır. İnsan zamanın şahitliğinde hayatının hesabını verecektir.

“Göz kapırdığım renkten, kulak verdiğim sestem

Affet senden habersiz aldığım her nefesten.”

diyen Necip Fazıl Kısakürek söz konusu sorumluluğu dile getirmektedir.

“İnsanların hesaba çekilecekleri gün yaklaşıyor; ama onlar hala gaflet içinde umursamazlık gösteriyorlar” ayeti, zamanı gelişigüzel kullanıp sonunda büyük bir pişmanlıkla eyvah demenin faydasız bir hayıflanmadan öteye geçmeyeceğini haber veren oldukça çarpıcı bir uyarıdır. Bu bağlamda insanın zaman konusunda gafil olmasının eşiği zaman bilincinin kaybolması, gafletten uyanmanın birinci basamağı ise zaman şuuru kazanmasıdır. İsrâf çağında israfın zirvesi haline gelen zamana karşı hoyratlığın en esaslı çarelerinden biri **ölümü ve hayatın kısa oluşunu tefekkür** ederek ahireti ve zaman nimetinden hesaba çekileceğini unutmamaktır.

Vaktin değerlendirilmesi açısından, “öyleyse **bir işi bitirince diğerine koyul**” ayeti, fikir ve aksiyon alanında, zaman, sorumluluk ve bilinç bağlamında tarihten kıyamete kadar hayat planlamasına dair en büyük devrimi ve hakikati ifade etmektedir. Peygamber efendimiz de; “İki nimet vardır ki insanların çoğu onlar (1 değerlendirme) hususunda aldanmıştır. **Sağlık ve boş vakit**” buyurarak zamanın büyük bir nimet oluşuna ve vaktin özenle değerlendirilmesi gerektiğine dikkat çekmektedir.

İslam'ın kendine özgü bir zamanı değerlendirme ölçüsü vardır ve bu anlamda pozitivist bakış açısının zamanı değerlendirme telakkisine göre derin farklılıklar içermektedir. Elbette İslam'ın öngördüğü zaman planlamasında, soylu bir davranış olarak, **kimseye muhtaç olmadan hayatını devam ettirmek için çalışmak** vardır. Ama aynı şekilde **ibadetler ve imanın gerektirdiği güzel ahlak** zamana değer katan olmazsa olmazlardır. Zira ibadet ve güzel ahlakın olmadığı bir zamanın hakkıyla değerlendirildiği söylenemez. Yine içten muhabbetler, **sıla-i rahim, dostluğa dayalı ziyaretler başkalarının iyiliği adına yapılan çalışmalar**, sorumluluk bilincini artırmaya yönelik tefekkürler

zamana değer katan eylemlerdir. Oysa kapitalist bakış açısı zamanı sadece bireysel çıkarlar ve kazanımlar açısından ele alabilmektedir. Zamanı ilkesiz ve ölçsüz şekilde sadece daha çok kazanmak ve tahakküm etmek eksenli bir planlamaya tabi tutmak da hayata değer katmayacağı gibi birçok sosyal sorunu da beraberinde getirecektir. Dolayısıyla vakti bencillığe ve kapitalizme esir etmekle zamanı bereketli kılmak arasındaki ciddi farkı idrak etmek, zamanla yarışan değil, zamanla buluşan bir yaklaşımı benimsemek önemlidir.

Ânı Değerlendirmek

Zamanın eksenini yaşanan anıdır. Zira dün geçmiştir, yarın meçhuldür. Her günün muhasebesini gecedan yapmak, yarın için düşünülen her şeye bugün başlamak gerekir. Elbette yarına ve geleceğe dair planlar olacaktır lakin **başlamak için en uygun zaman yaşanan anıdır.** Nitekim Medeniyetimiz de tarihin sınavından geçerek günümüze kalan, “İbnü'l-vakt” ifadesi, yani anın talibi olmak, anın kıymetini bilmek ve zamanın künhüne vakıf olmak büyük bir şuur ve ideal olmuştur. Aynı şekilde **“Dünya bir gündür o da bu gündür”** özdeyişi yaşanan anın iyi değerlendirilmesi için ifade edilmiştir. Bu bağlamda özellikle kent hayatında ilk bakışta farkedilmeyen ama toplamda önemli yekün teşkil eden zaman aralıkları dikkat çekmektedir. Örneğin hergün, durakta, serviste, toplu taşıma da veya işe giderken trafikte geçirilen, sıramatikten alınan bir numaranın takibini yaparken harcanan zaman heba edilmemelidir.

Neticede herkes, vaktin kıymetini idrak ile zamanını iyi değerlendirerek hayatını ve dünyayı güzelleştirecek ahirette ise kazananlardan olacaktır.

- **Anadolu ve zaman** (Sezai Karakoç)

I

Ankarayı geçtikten sonra bir ormanın içine düşersiniz Anadoluda doğuya doğru. Ağaçsız bir orman. Düz ovalardan ve yaşlı dağ kıvrımlarından, güneşin ışıta ışıta beyazlattığı kıraçlardan, kurumuş nehir yataklarından doğan, mücerret ve her parçası ayrılmaz bir şekilde bütüne eklenmiş bir “zaman”la karşı karşıya, yüz yüze gelirsiniz Anadolunun doğusunda.

Anadolu zamanında, taş ağırlığı, ehram kımıldamazlığı vardır.

Höyüklerden, Selçuk medreselerinden, Osmanlı köprü ve camilerinden tüten bir aydınlık olmasa, birdenbire ilk çağlara düşebilirsiniz bu mücerret ormanda.

Bu zamana eklenmek istenen **batı zamanı, cam üstünde kayan su damlaları gibi akıp kayboluyor.**

Urfada Nemrudun mancınıkları bir inkâr kulesi gibi yükselmekte.

Bu zaman, Anadolu zamanı, peri bacalarının külâhlarının içinde, ortakkoşucuların tasvirlerini ürperten bir kudretle uğuluyor.

Şimdi, bu zaman, uzun bir **ashab-ı kehf uykusundan sonra kımıldamaya başlamıştır.**

Trenleri istasyonlarda, otobüsleri terminallerde eğleyen **bu zaman, insanın kalbiyle ilgilenmeye başlamıştır.**

Anadolu zamanı kısırlıktan kurtulmanın çilesini çekmektedir.

II

Anadolu tek saate ayarlı değil bugünkü durumunda. Egeyi bir katedral saatinin gölgesi kaplamış.

İstanbulda, klasik batı vakti, tortusunu bırakıyor. Ankaradaysa, devrimci ve ihtilâlcî, hayalci ve ruhu bir propagandaya kilitlenmiş, sol yanı çarpık bir saat, Hacı Bayram vaktinin fecrini bulandırıyor. Doğu Anadolu’da saat ve vakit erimekte. Sabırla acelecilik, gelenekle inkâr, donmuşlukla durmaksızın değişme, şehirleri iki çarka dönüştürmektedir.

Zamanın en durgun hali Orta Anadoluda. En çok iklime ve toprağa bağlı zaman, orta Anadoluda.

Hür ve verimli vakitler, dumanlı dağlara çekilmiş.

Anadoluda vakit umutsuzluğa çarpıyor; sonra damla damla geniş topraklara dağılıyor.

Ey saat kıranlar!

Batının inkâr putlarını dikmek için doğu saatlerini kıranlar!

Güneş saatlerini bozanlar!

Anadolunun kristal zamanını tuzla buz edenler!

Allahın yarattığı en şuurlu varlıklardan biri olan zaman, bu cinayetlerinizden ötürü bir gün en mücerret plânda başkaldırırsa bu isyan yerinde olur.

Zamanın çektiği çileden Anadolu'da yeni bir zaman doğacaktır.

Zamanı dağınıklıktan kurtaran, derleyip toplayan bir düşünce ve inanç eri gelecektir. Zaman çilesine ermiş bir yiğit doğacaktır.

III

Anadolu zamanına çağımızda etki yapmak durumunda olan belli başlı değişmeler, kültür ve içtimaî hayat plânında **batılılaşma**, ekonomi alanında **sanayileşme**, hukuk ve siyaset alanında **demokrasi değişmeleridir**.

Direkt kültür değişimini, batılılaşmayı kabul etmekte oldukça çekingen, hatta reddedici bir tutum gösteren anadolu insanı sanayileşmede oldukça iştihali davranmaktadır. Demokrasiye karşı tutumuysa, ne sanayileşme kadar iştihali, ne de batılılaşma kadar terddütlü bir çizgidedir.

Anadolu zamanını temelinden canlandıracak ve bu zamanın toprağa işlemiş köklerini ihya edecek bir iç doğuşa ve bir ilhama ihtiyaç vardır.

Su akıntılarının, maden damarlarının ve insan emeğinin kattığıyla birlikte aşk, umut ve hakikatın soluşunu zamana üfleyecek **bir diriliş şûuruna ihtiyaç vardır**.

IV

İkinci Dünya Savaşı bittikten bu yana Türkiye'nin geçirdiği değişme, fikir, politika, ekonomi ve teknik açılarından bakılınca, **anadolu insanının genel olarak bir canlanmış içinde olduğunu** görmemeğe imkân yoktur.

Eğitime dinî eğitimin katılması, camilerin onarılması, yeni camiler yapılması, ilginin kesin olarak koparılmak istendiği din alanına yeniden bağlanması, manevî alandaki ilerleme niyetinin bir işaretidir.

Mükemmel olmasa da dikta döneminden kritik edebilme dönemine geçiş, siyasî alandaki merhaledir.

Dış politika alanında yüzde yüz içe kapanış ve dışa teslim oluş dönemi geçmiştir.

Ekonomi alanında, ziraî teknik, sapan demiri döneminden traktör dönemine, orakla biçmeden, biçerdöğür makine dönemine, nadastan gübrelemeye geçmiş, **sanayileşme ise daha köklü ilerlemeler kaydetmiştir. Ulaştırma alanında ise nerdeyse bir ihtilâl vardır.** Bunlara rağmen, bu hamlenin tam bir rasyonellik ve verimlilik çerçevesinde oluştuğu iddia edilemez. Çok israf olmuştur.

Barajlar, limanlar, yüksek fırınları, yolları, fabrikalarıyla yeni bir ekonomik Türkiye'nin doğduğu ve eski iptidai ziraî dönemden yeni bir sınaî döneme geçmeğe başladığı bir gerçektir.

Bu Türkiye'nin en büyük handikapı komünizmdir. Bu engeli de aşar, **gelişmesini rasyonel ve verimli bir akışa kavuşturur, manevî faktörü, can havliyle ve ta yürekten benimser, ekonomik gelişmeyi yüksek bir içtimaî adalet prensibiyle bağdaştırırsa**, karamsar ve kötümser olmak için hiçbir sebep olmaz.

Bir kalp krizi bu gelişmeyi durdurmazsa, iyimser olabiliriz. Komünizm, işte bu kalp sektesinin körükleyicisidir. Ülkede çok keskin bir korku ve heyecan doğurarak, **Anadolu saatini ansızın durdurmak** istemektedir. Bugün için, bu uğursuz tansiyonun merkezi olarak üniversite seçilmiştir.

Anadolu insanı, ruh, fikir ve madde alanında doğudan batıdan sarılmıştır.

Uyuşturanlar, fikir ve ruh afyoncuları, sosyal adalet falcıları, batı flütünün üfleyicileri, Sovyet çekicinin sallayıcılarıyla bir uğursuz kadro tablosu, Anadolu insanının gelişmesini ülküsüne kavuşturmaktan alıkoyuyor, geciktiriyor.

Onların niyeti, yani bu **yabancı akımların kasdi, Anadolu ruhunu çölleştirmek, çoraklaştırmaktır.**

Ama bunu başaramıyacaklardır.

Anadoluda yeniden Fatihlerin, Yavuzların, Mevlânanın, Yunus Emre'nin, Fuzulî'nin, Şeyh Galib'in, İtri'nin ve Dede Efendi'nin, Hak yoluna adanmış kılıçların ve kalemlerin, erenlerin ve erlerin nesli gelecektir.

Anadolunun dirilişinde, **batıcılık, kömünizm** bir antitez, bir reaksiyon olarak ödev görmeğe mahkûmdur. **Bu reaksiyon olmalıdır ki Anadolu'nun dirilişi hızlansın ve tam olsun.**

**Deniz, kayalara çarpa çarpa büyür.
Irmak, büyük uçurumlardan atlayarak şelâleleşir.**

- **Boş Vakit** (*Turgut Akyüz*)

İnsanın yegâne sermayesi ömürdür. Zira ömür devam ettiği sürece imkân vardır. Ölüm hariç her şeyin çaresi var der ecdat. Ömür, ahirete yönelik iyi işler yapmak için de bir fırsattır.

Ömrün telafisi de yoktur. Yani **giden ömür, yerine gelmez.** Efendimiz (S.A.V.), boş vakit ve sıhhatin kıymetinin bilinmesini tavsiye buyurmuşlardır.

Vaktin kıymetini bilmek, işin bir yönüdür. Diğer yönü ise boş vakti olan insanın, boş işlerle uğraşacağıdır. Ya da bir başka ifade ile **vakti boş olanın zamanını şeytan doldurur** diyebiliriz.

İnsan, bir işe yaramak ister. Yani bir şeyler yapmak ister ve de yaptığı şeylerin karşılığını görmek ister. Bu, ona verilen bir nimet ve bir imtihandır. Aksi halde insan, tembel ve korkak olacaktır. Bu duygu sayesinde **insan, sürekli bir şeyler yapma arzusundadır** ve sürekli koşuşturur durur.

Fakat diğer duygular gibi bu duygunun da bir ölçücü ve amacı olmalıdır. Aksi halde insan, doymaz ve tatminsiz bir hale gelir. Bunun sonucu ise **hırs, kıskançlık, huzursuzluk ve şükürsüzlüktür.** Yani insan, nerede duracağını da bilmek zorundadır. Ya da bir başka ifade ile şükretmeyi de bilmeli, üzerine düşeni yaptıktan sonra **takdire razı olmalıdır.** Aksi halde kendini boşuna yorup heder edecektir.

Boş vakit meselesi özellikle **gençlerde** sorun olmaktadır. Zira gençler, boş kaldıklarında, vakit geçirecekleri ve kendilerini ispat edecekleri bir şeyler yapmak isterler. Çoğu zaman da bunun için başka şeylerin ardına düşerler. Bazı insanların saçma sapan şeylerle uğraşmasının bir nedeni de budur.

Kötü alışkanlıkların bir sebebi de budur.

Çalışan insan, boş şeylerle uğraşmaz. Kötü alışkanlık edinmeye imkân ve fırsat bulması da daha zordur. Yoğun insan, planlı olur. Boş vakitlerinde de diğer işlerini yapar veya dinlenir.

Meşgul insanın, depresyona girmeye de vakti yoktur. Tabi ki insanın bazı rahatsızlıkları olabilir ve bazı hastalıkların illa ki başka nedenleri vardır. Ama meşguliyet, bu tür sıkıntıların en azından bir kısmının da önünde bir engel olabilir.

Meşgul insan, dedikodu ve diğer şeyleri takıntı yapmaya da vakit bulamaz. **Boş insan, dedikodu yapar.** Yine boş insan, beceriksiz ve kıskanç insan. Meşguliyeti olmayan insan, basit ve boş şeyleri takıntı yapar.

Boşa dönen dişli, kendini öğütür.

İşleyemeyen demir de pas tutar. Vücuttaki birçok organ, kullanılmayınca kapasitesi düşer yani geriler ve atıl hale gelir. Peki boş kalmamak için her şeyi yapmak mı gerekiyor? Tabi ki hayır. İlla vakit dolduracağız diye her aklımıza gelen şeyi yapmamız da gerekmez.

İnsan, her işinde bir amaç ve gaye gütmeli. Yaptığımız her işte, illa ki bir şeye yönelik bir fayda bulunmalı. İnsan, amaçsız ve faydasız iş yapamaz. İş yapmak için de iş yapılmaz. Bunun için planlı olmak gerekir.

Planlı olmayan insanın her işi acele olur. Zira önceden hazırlıklı olmadığı için panikler ve karşısına çıkan işi hemen yapmak ister. **Acele eden ise hata eder.** Yanılır. Yanlış işler yapar. Sonra bu işleri düzeltmek için yine acele eder. O yüzden bir iş nasıl başladı ise öyle devam eder diyoruz. Yani acele başlayan şey, acele devam eder. Planlı başlayan ise, planlı devam eder.

Diğer taraftan “vakit öldürmek” sözü yanlıştır. Vakit geçirmek de. **Mümin, vakit öldürmez ya da vakit geçirmez. Zira vakit, yegâne sermayemizdir.** Tabi ki meşru eğlenceye ve dinlenmeye ihtiyaç vardır.

Ashında insan, vakti öldüremez. Vakit, insanı öldürür. Dinlenmek; hayata devam edebilecek kadar enerji ve ümit olması için gereklidir. Aksi halde insan bıkar ve ümitsiz olur. Yine dinlenmeyen insan, görevlerini yapacak enerjiye sahip olamaz. Bunun sonucunda ise işleri ya eksik yapar ya da hiç yapmaz.

Meşru ve helal eğlence de dünya nimetinden istifade etmektir. Dünya nimetinde istifade etmek, şükretmek ve dünyayı imar etmek için gereklidir. Ayrıca **dünya nimeti, Allah'ın hediyesi ve lütfudur.** Dünya nimetini ihmal, şükürsüzlüğü ve dünyayı ihmale sebep olur. Dünyayı ihmal eden kimse, dünyayı imar edemez ve ahiret için de bir şeyler yapma fırsatı bulamaz. Zira ahireti, dünyada yaptığımız güzel işlerle kazanırız.

- **Zaman ve Zamane** (*İskender Pala*)

Bana mı öyle geliyor, yoksa gerçekten siz de hissediyor musunuz; **herkes bir şeylerden şikâyet ediyor**, herkes bir şeyleri veya birilerini eleştirip duruyor.

Hiç kimse kendim düzeleyim, gördüğümü düzelteyim demiyor; bilakis herkes başkalarının düzelmesini, gördüklerinin yabancı bir el ile düzeltilmesini istiyor. Bunun için sayısız önerilerde bulunan, hiç durmadan akıl öğreten, dünyaya düzen veren insanların sayısı her geçen gün artıyor. Ziya Paşa'nın Terkib-i Bend'indeki o ünlü beyti hatırlamak kimsenin aklından geçmiyor. Demişti ki üstad;

“Onlar ki verir laf ile dünyaya nizâmât

Bin türlü tесеyyüb bulunur hânelerinde”

(*Dünyaya nizam vermek için ahkâm kesip duran adamlar, kendi evlerine baksa, (eleştirdikleri) binlerce hatayı kendilerinde görebilirler!*)

Dünyanın öyle bir zamanına geldik ki, **siyasette, ticarete, hatta nezakette bile hiç kimse kalbindekini söylemiyor, yalnızca dilindekini söylüyor**. Dilde hemen oluşturulmuş cümleler maalesef menfaat, riya ve yalanı telaffuz eder. Eskilerin “Li-küllü makâmın makâl; li-küllü ormanın çakal” diye bir tekerlemesi vardır. İlk bakışta **“Her makama uygun bir söz bulunduğu gibi her ormana göre de bir çakal bulunur”** demeye gelir. Yani olumlunun karşısında olumsuz da bulunur. Ancak sözdeki “makam” kelimesini musiki makamı değil de “mevki, mansıp ve rütbe” anlamıyla yorumladığımızda “Her makam, (üst perdeden) konuşup duran birilerince kapışılmıştır” sonucuna ulaşırız. Birinci yorum insan için olması gereken, ikinci yorum ise maalesef bugün vaki olandır. **Makamlar, kalbindekini değil, dilindekini söyleyenler içindir.**

İsterseniz birkaç gün çevrenize kulak verin; uluslararası konularda birbirlerine laf yetiştirmeye çalışan liderleri, **gündelik siyasetin ağız dalaşlarını**, bir alışveriş pazarlığından sahte dostluk gösterilerini dinleyin. Eğlenceli bir oyun gibi izleyin olup bitenleri ve bazı insanların sözlerinin artık makama uygun olmaktan çıkıp çakallık gayretine yöneldiğini görmeye başlayın. Zannedirim hiçbir dönemde bir ormanın çakalı olmak bu kadar revaçta olmamıştı. Akl-ı selim ile düşünüldüğünde makama asalet katacak söz sahibi olması gereken bazı insanların kul hakkını çiğneyecek kadar değerleri hiçe saydığını görmek sizi üzmesin.

Gözlerinizi kendinize çevirin ve başkasında gördüğünüz bir olumsuz vasfın sizde olup olmadığını kontrol edin. Çünkü başkalarını tenkit ederken dürüst olup kendimize baktığımızda aynı dürüstlüğü göstermiyorsak, vicdanımızla hesaba oturma vakti gelmiş demektir. Hiç kimse, şikâyet ettiği bir halin sorumluluğundan vareste değildir. Her neden şikâyet ediyorsak, onda büyük veya küçük, bizim bir ihmaliz bulunabilir. Soru şudur: Acaba eleştirdiğimiz her durum veya uygulamanın eleştiri konusu olmasında bizim katkımız ne kadardır?

Berceste

“Devlete göre âsîâne olur

Her kuş için bir âşiyâne olur

Sanmanız halk olur zamana göre

Belki halka göre zamane olur”

(*Devlete göre başkent olur. Her kuşun yuvası kendi cüssesine ve ihtiyacına göredir. Halkın zamana göre olduğunu zannetmeyin; bilakis, halka göre zaman (ve zamane insanı) olur (insanlar nasıl yaşarsa zaman öyle akar).*)

- **Zaman Şiiri** (*Yahya Akengin*)

Ay düştü koynuna sular sustular Tuttu zamanın dizginlerini bir tomurcuk Bin bir niyaz ile vardı secdeye, Gölgesi aşkı fısıldayan dağlar Dağlar ki bulutlara söyler sırrını, Bu gece bulutlarda bir hal var >	Bilen bilir ki var, Ölümsüzlük diye bir ölüm, Gider gelir içimizi yoklar, Yedi kat gökleri sarar kokusu, Her dem solmalara açılan gülün
---	--

Bazen ürkek bir güvercin Kanadında giden zamanı, Yaralı ceylanlar getirir, Gözlerinde son ışık Ve hayatın namlusundan, Saçmalarla delik deşik	Ve çıkar düştüğü sulardan ay Artık gölgesi tekin olmayan dağlarda, Yelesi rüzgârlarda bir deli tay, Koşarken uçurumlara doğru, Düşer kendi karanlığına zaman, Zamanın terkinde insan.
--	--

- **Haftanın Günleri Yedidir 7 (Ufuk Bozkır)**

Pazartesi

Sen pazartesi. Birden pazartesi. Dar pazartesi. Eksik pazartesi.

Uykusuz pazartesi. Sağanak pazartesi. Acemi pazartesi. Kimse sevmez seni. Böyledir pazartesi, kim keşfetti, ilk kim söylediye söyledi, bahtı bir türlü açılmadı onun. Sendrom bile bulundu onun için. Gerilim katsayısı eklendi. Trafik, şehir ışıkları, ulaşım ağları, uyku saatleri, misafirlikten dönüşler, toplantılar, banka ödemeleri her ama neredeyse her şey ona göre ayarlandı. Kimseler evlenmek istemedi pazartesi günleri. Henüz değil, henüz değil denildi onun için. Oysa ne yapsın pazartesi, ne yapabilir pazartesi? Haftanın kapağı onunla açılıyorsa kuyusunda sakladığı suyu fişkırtmasın mı? Haydi bir adım atayım ben de onun için bir şey söylemiş sayılayım. Metropollerin, çok çok büyük şehirlerin günüdür pazartesi. Yemeklerden hamburgere benzer. Soğuklardan şubata. Ve eğer bir de rengi olsaydı onun herkes griliğinde hemfikir olurdu kesin. Sıcak, el yakan ve bir türlü soyulamayan patates gibidir tadıyla ayrıca.

Salı

Omuzları düşüktür salının. Bir yüksek dalganın geri çekilişini andırır. Kendi kendisine şarkı söyler nerede olduğunu bilmeden. Salı hep ama hep ara gün gibi gelir bana. Yoksulların uyku saati, zenginlerin tatil planıdır. Salıda engin bir hoşgörü, bir anlaşılabilir geniş idare etme sanatı bile saklıdır. **'Salı sallanır' demiş eskiler.** Demişler, nedense demişler diyemeyiz. Dediklerine göre, sallanmak nazla oyalanmak arasında gider gelir. Herkes sever salıyı. Salı günü olsun der. Toplantı, buluşma, akşam yemeği, hatta ev ziyareti. Masumdur salı. Keyif verici kaçak alışkanlıklara benzer. Meyve kokteyli, baharat gibi iştah açar. Mavidir salının rengi. Bütün geleneksel yemekler uyar ona. Şarkısı ise, köçekçeleri pek andırır. Ya da Türkçe sözlü hafif müzik çok yakışır diline.

Çarşamba

Bir tür Müzeyyen Senar dudağıdır o. Dikkat edin, gırtlığıyla değil dudaklarıyla okur şarkıları. Bir de süzme gözlerle. Sonsuzca çeker. Sahiplenicidir bu yüzden çarşamba. Bir nehir gibi şehrin ve insanın tam ortasından geçer. Süzülüp geçer. Müzeyyen Senar dedim. Türküler gırtlakla okunur bizde. Şarkılar dudakla. Susayan insanın içim yandım demesi gibidir türkü okumak. Şarkılar ise, zevk için hafif hafif tadılan türlü içkilere benzer. Kana kana içilmez. Adeta dudak değdire değdire. Pek kibar beylerin çok incelmış hanımefendilerin nezaket cümleleri gibi. İğnelerindeki tatlı oklar gibi. Çarşamba kültürlerin günüdür. Dört dörtlük bir olgunluk saklıdır onda. Rengi ebedi kırmızıdır. Nağmesi yine Müzeyyen Senar sesinden 'geçmesin günümüz sevgilim yasla' şarkısında bulunur. Çarşambanın şehrine eski İstanbul, eski Antakya, eski Selanik hatta İzmir çok yakışır. İpek şal gibi omuzlarda.

Perşembe

Perşembeye sorsalar bütün eksikler, yamalar, hesap sormalar onun çuvalına sıkıştırılır. Perşembenin en güzel saati akşam saatleridir. Cumayı seslediğinden mi yoksa iki arada bir derede kaldığından mıdır nedir, perşembenin kendisinde de bir kaşınma başlar ki bir türlü gitmez. Biraz daha biraz daha çalışmak ister perşembe. Merdivenlerin ortadan sonraki basamaklarından sayıldığından mıdır nedir, çoklukla unutulur. Birden birisi saatine bakar. 'Bugün günlerden neydi?' diye sorar. Sonra da anlaşılmaz bir şekilde iç çeker. Biraz Almanca şarkılar gibi insana ne yapacağını şaşırtır. Rengi de mordur alabildiğine.

Cuma

Her devir günlerin paşasıdır. Şehzadedir, padişaktır. Sultandır. Hanımefendidir. Gözdedir. İlk yarım günü bu denli rahat geçen fakat öğleden sonrası baş döndüren gün yoktur. Cumaların öğleden sonraları boğaza dolanan ip gibidir bu yüzden **herkes yollara düşer.** En çok da trafik cumalara sıkışır. Dar cepler gibi. Şarkısı, 'yangın olur biz yangına gideriz' olabilir.

Cumartesi-Pazar

Aslanla kaplan arasındaki ezeli rekabet gibi biri krallıkta birisi de hızlılıkta iddia sahibidir. Ne cumartesinin ne de pazarın bir şarkısı bulunur. Karma fasıl desen o değil. Flarmoni orkestrası desen o da değil. Onda her şey ortaktır. Fakat yine de **cumartesi tül perdeye, pazar ise kedi tembelliğine benzer**. İki ayrı deniz gibi bir su yatağının altında birleşirler. Suda kalmak ise herkesin maharetine kalmıştır.

...
Zaman böyledir budur
Yelkeni buluttan bir gemi
Sessiz bir buyruktur (*Şeyh Galip*)

“**Ezelde sessizlik vardı**. Tanrı sükuttur.” der, bir Hint bilgisi. İnsan süresinin ilk ayeti: “**Dehrden öyle bir zaman geçti ki insan, anılmaya değer bir şey değildi**.” Kıyamet koptuktan sonra yerde ve gökteki varlıklar ölecek, dört büyük melekten üçü de öldükten sonra en son Azrail ölecek ve ondan sonra yine sessizlik... Ve sonra yeniden diriliş başlayacak ve mahşerde toplanılacak.

“**Küllü men aleyha fân**” (Her şeyin aleyhinde fanilik vardır). **Zaman sessiz, sadâsız bu hükmü icra eder ve insan halden hale geçer**. Yaşlandığımızı, saçımızın sakalımızın ağardığını, döküldüğünü söylemeye ne hacet!

Erdem Bayazıt'ın ifadesiyle ses; ‘**zamanın idrak incisi**’:

Sebeb Ey

Ürperir tabiat, üfleyince rüzgârı derin gök soluğu Ulu ses dokununca çarka Düşer ölümün gölgesi eşyaya.	Başlar eşyada hareket kurtulmak için kendinden Daha öteye geçmek için arınmak gibi elbiseden Yakalar ölümsüzlüğün sonsuz ipini Sonra ses olur Zamanın idrak incisi ses döner, döner, döner de Yönelir sebebe Sebeb ey!
Sesi damarla çizer Mutlak sözü damarda kanla çizer Uzar bir göz ağrısının gecesi uçsuz bir nehir gibi Bir bebeğin ilk hecesi düşer ağzından ansızın ve bulur Sonra toprak sıkışır sıkışır taşar da renk olur tarlada Günesin çarpılmış elçisi Van Gogh'la gelir önümüze Portakalla yayılır karanfilde tutuşur karar kılar denizde Renk denizde karar kılan ebedi tarla olur. Renk başkaldırırken helezonlar çizerken ses Som fatih su fetheder tabiatı Döner döner döğünür eritir dağları yobaz kayaları Daha der sığmaz kabına yönelir göğe teslim olur Ve düşerken toprağa çağırır Sebeb ey!	Her sabah bütün bitkiler iştahlı bir çocuktur Emer, emer, emer toprak anayı O sultan hazinesi o hep veren sonsuz cömert anayı Yeşil hayat, kırmızı hareket, sarı sabır emer Ve beyaz iman çizer sesini Tamamlar kavisini Sebeb ey!

- **10 Şey İçin Zaman Ayır** (*e-posta*)

-**Çalışmak için zaman ayır. Bu, başarının bedelidir.**
-**Düşünmek için zaman ayır.** Bu, kudret ve kuvvetin kaynağıdır.
-**Eğlenmek için zaman ayır.** Bu, genç kalmanın sırrıdır.

- Okumak için zaman ayır. Bu, bilginin temelidir.
- İbadet için zaman ayır. Bu, yücelmenin yoludur.
- Başkalarına yardım ve arkadaşlardan hoşlanmak için zaman ayır. Bu, mutluluğun kaynağıdır.
- Sevmek için zaman ayır. Bu, hayatın kutsallıklarından biridir.
- Hayal kurmak için zaman ayır. Bu, ruhu yıldızlara eriştirir.
- Gülmek için zaman ayır. Bu, hayatın yükünü hafifleten bir boşanıştır.
- Plan yapmak için zaman ayır. Bu, ilk dokuz şeyi yapabilmek için gereken zamana sahip olmanın sırrıdır.

- o **Saatler I**

Akrebin yok, yelkovanın yok, ne diye söylenip durursun saat?

Üç olmuş ne çıkar, beş olmuş ne çıkar. Senden vakti soran mı var? Öğlen olmuş, bana ne; akşam olmuş, sana ne?

Akrebin yok, yelkovanın yok... ne diye zamanın uykusunu kaçırıyorsun saat?

- o **Saatler II**

İleri giden saatleri geri alırlar. (Arif Nihat Asya)

- o “Ne içindeyim zamanın,
Ne de büsbütün dışında;
Yekpare geniş bir anın,
Parçalanmış akışında.”

÷

“Su sesi ve kanat şakırtısından
Billûr bir âvize Bursa’da zaman”

÷

Bursa’da bir eski cami avlusu
Mermer şadırvanda şakırdayan su,
Orhan zamanından kalma bir duvar
Onunla bir yaşta ihtiyar çınar... (Ahmet Hamdi Tanpınar)

- o **Elleriniz kök salmış ağacıdır zamana
O inanmışlar çağının.** (Erdem Bayazıt)

- o Bütün iş, saati idrak edebilmekte. İslâm, **son saatin idrakini** hep göz önünde tutmasını ister insandan. **Son saat unutulmayınca, geçen her saat son saati yaklaştırıyor inancı taşındıkça, saatler boşuna çalışmaz.** (Sezai Karakoç)

- o “Şeb-i yeldâyı müneccimle muvakkit ne bilir,
Mübtelâ-yı gama sor kim geceler kaç saat!” (Bosnalı şairlerden Sabit)

(şeb-i yeldâ: en uzun gece.

muvakkit: vakitlerle ilgili hesaplamada kullandıkları usturlap, güneş saati, rubu tahtası, kiblenüma ve saat gibi âletlerin ayar ve tamirlerini iyi bilen kişiler.)

- o **Her gün bir hediyedir**

Dün, tarih oldu.

Yarın, bir gizemdir.

Bugün ise bir armağan.

Bu yüzden **İngilizce’de present, hem şu an hem de armağan anlamına gelir!**

- o **Necip Fazıl’dan:**

- o **Saat 12**

Çın, çın, on iki hece, Çaldı bir eski saat. On ikide her gece,	Dün, bugün, yarın, siz, biz, Bu yayın içindeyiz; Onu yüz yıl sayın siz.
--	---

Bana diyor ki, saat:	Ömür on iki saat...
----------------------	---------------------

**Bir garip insan olsam, benzemez hiç kimseye;
Tek hece bilmez, tek renk görmez, tek ses işitmez.
Karanlığı yağursam nura döndüresiye,
Tırmansam o âna ki, yekpâredir ve bitmez.**

÷

**Can saatini Rahman ezelde kuruvermiş
Bir gün göreceksin ki o saat duruvermiş.**

÷

Zamanın olmadığı diyar acaba nasıl?
Kesiksiz bir ân mıdır bundan sonraki fasıl?

÷

Bir bölünmez ki, insan, onu zaman bölüyor;
İnsan her ân dirilip her saniye ölüyor...

÷

**Hayat dönen bir filim
Zaman geçer, ân gelir
Ben ondan gafilim.**

- **Böyleydi** (*Osman Atilla*)

“Böyleydi batan ay, doğan gün böyle,
Ağlayanlar vardı, gülenler vardı;
Sabahlar sabahı, öğleler öğle,
Evlere insanlar girer çıkardı
Gök mavice güler, yıldız akardı.”

- **Saatler ve Çehreler** (*Yahya Akengin*)

Sevgi, bir yaralı turna kalbimizde, Çırpınır eşiğinde bir sıcak bakışın Yanıp da küsmeye görsün insan, Unutur, sonunda bahar olduğunu kışın	Saatler gibidir bütün çehreler, Durmadıkça kalbin nazlı zembereği, Saniyeler küçük küçük müjdeler, İnce bir yağmurda geleceği
--	--

- **Zaman Saati** (*Munis Faik Ozansoy*)

Hasretim o çocuk uykularına, Ömlüm kadar derin, rûyâsız, siyâh... Bir şey götürmemek dünden yarına, Hayata yeniden doğmak her sabah. >	Farkı yok uykudan uyanıklığın, Gündüzün geceden, hayâlin düşten; Dilsizler, sağırlar, körler bir yığın, Yaşıyorlar farklı değil ölmüşten.
Ölçüler değişti, dünya ufaldı, Geçiyor saatler, günler uçarak; Artık bütün yollar geride kaldı, Göz mesafesine girdi son durak.	Dikkat et kalbinin her vuruşuna; Tatlı heyecanlar mevsimi bitti; Ne kadar geriye alsan boşuna, İleri gidiyor zaman saati.

- "Gün (güneş) yüzün görmeyeliden ki günüm dün (gece) gibidir
Bana bin yılca gelir gerçi sana dün gibidir" (*Karamanlı Nizamî*)

- **Hayır, Zaman Geçmiyor** (*Munis Faik Ozansoy*)

Hayır, zaman geçmiyor, geçen biziz, insanlar, Öncesiz ve sonrasız, bölünmeyen zamanda.	Günlerin, gecelerin geçişine aldanma, Güneşin batmasını, sanma, zaman ölçüsü.
---	--

Yaşamadan ölenler, ölmek için doğanlar, Aynı boşluk içinde yok oluyor bir anda. >	O, hep aynı noktada durmaktadır daima; Gurûb, akşam ufkunun göz oyalayan süsü.
Uydurma ölçülerdir saat, gün, ay ve sene, Hepsi insanoğlunun buluşları değil mi? Yıl kadar uzun süren günleri düşünsene, Aydınlık ve karanlık gözlerimizin vehmi.	

- **Muhammed İkbâl**'den:
Dünya işi esassız, temelsizdir, deme. Bizim her ânımız ebdiyete perde çekiyor. **Bu günü sıkı tut;** zira yarın, daha zamanın kalbi içindedir.

÷

Bir ırmak kenarında çadır kurmuşuz. Geceler, gündüzler önümüzden akıp gidiyor.

÷

Zaman Allah'ın büyük bir lütfudur. Zaman bir yandan ölümü ve yıkımı getiriyorsa da, diğer yandan yaratmanın ve verimliliğin kaynağıdır. **Her şeyin gizlenmiş imkânlarını ortaya çıkaran zamandır. Şimdiki şartları değiştirme imkânı, insanın en büyük değeri ve en büyük zenginliğidir.**

Ne Afgan vardır, ne Türk, ne de Tataroğlu. Bizler hepimiz aynı bahçenin, aynı ağacın meyveleriyiz. **Bizler aynı baharın açmış çiçekleriyiz.**

- Fikr-i müstakbel ü mâzîyi bırak ârif isen

Böyledir hâl-i zamân bir var imiş bir yok imiş (*Ebû Bekir Kânî*)

(*Ârif isen, geçmiş ve gelecek fikrini bırak; zamanın hâli böyledir, bir varmış, bir yokmuş...*)

- Ayşe Tunalı'dan çok dinlenen bir şarkı: **“Saatler mi Durmuş Yoksa Zaman mı?”**
“Yoksa Cemal Süreya'nın dediği gibi saatler uzun, günler mi kısa?”

Seni çok özledim, bak koştum sana. Umudumdun benim sevdadan yana. Kaybettim mi seni? Bulamıyorum... Bilmem ki sen yoksan ne kaldı bana? >	Saatler mi durmuş yoksa zaman mı? Umutlar mı tükenmiş hâlim yaman mı? Her şey susmuş... Ne var? Neler oluyor? Mektuplar yırtılmış artık tamam mı?
O sözler, yeminler yalanmış meğer... Sevenler hüsrânla başını eğer. İnsan bin ağlarsa bir kere güler. Bir sevgi uğruna dünyalar değer.	Saatler mi durmuş yoksa zaman mı? Umutlar mı tükenmiş hâlim yaman mı? Her şey susmuş... Ne var? Neler oluyor? Mektuplar yırtılmış artık tamam mı?

- **Zaman mâzî, hâl ve istikbâl diye üçe taksim edilirse de bu çok îtibârî taksimdir.** Sâbit olan bir şey üçe taksim edilebilir; lâkin **dâimâ yürüyen bir şey taksim edilemez.** “Hâl” dediğimiz şey yarından sonra “mâzî” olacaktı. İstikbâl dediğimiz gelecek günler dahî, zaman yürürken, “hâl” olacaklar, sobra mâzîye karışacaklar. Hakîkatte mâzî, hâl ve istikbâl yoktur. Ortada bir “imtidâd” (uzama, uzanma; uzun sürme) vardır. (*Yahya Kemal*)

Resûlullah (sav) şöyle buyurmuştur:

- **İki nimet vardır ki insanların çoğu onlar(ı değerlendirme) hususunda aldanmıştır: Sağlık ve boş vakit.** (*Buhârî*)

Kur'ân-ı Kerîm'den âyetler:

32, 33, 34, 35, 36, 37. Hayır, (öğüt almazlar.) **Aya, çekilip gittiğinde geceye, aydınlandığında sabaha andolsun** ki o (cehennem) insan için; içinizden ileri geçmek yahut geri kalmak isteyenler için uyarıcı olarak elbette en büyük bir şeydir.

38. Herkes kazandığına karşılık bir rehindir. (*Müddessir, 74/32-38*)

17. Andolsun, yöneldiği zaman geceye,

18. Andolsun, aydınlandığı zaman sabaha ki,
19, 20, 21. O (Kur'an), şüphesiz değerli, güçlü ve Arş'ın sahibi katında itibarlı, orada (meleklerce) itaat edilen, güvenilir bir elçinin (Cebrail'in) getirdiği sözdür. (*Tekvir, 81/17-21*)

- 16. Yemin ederim şafağa,**
- 17. Geceye ve içinde topladıklarına,**
- 18. Dolunay hâlindeki aya ki,**
- 19. Şüphesiz siz hâlden hâle geçeceksiniz.**
- 20.** Böyleyken onlara ne oluyor da iman etmiyorlar? (*İnşikak, 84/16-20*)

- 1. Kuşluk vaktine andolsun,**
- 2. Karanlığı çöktüğü vakit geceye andolsun ki,**
- 3.** Rabbin seni terk etmedi, sana darılmadı da. (*Duha, 93/1-3*)

- 1. Tan yerinin ağarmasına andolsun,**
- 2. On geceye andolsun,**
- 3.** Çifte ve teke andolsun,
- 4. Geçip giden geceye andolsun** (ki, müşrikler azaba uğrayacaklardır). (*Fecr, 89/1-4*)
(“on gece”, kuvvetli olan görüşe göre Zilhicce ayının ilk on gecesidir)

- 1. Güneşe ve onun aydınlığına andolsun,**
- 2. Onu izlediğinde Ay'a andolsun,**
- 3. Onu ortaya çıkardığında gündüze andolsun,**
- 4. Onu bürüdüğünde geceye andolsun,**
- 5.** Göge ve onu bina edene andolsun,
- 6.** Yere ve onu yayıp döşeyene andolsun,
- 7, 8, 9.** Nefse ve onu düzgün bir biçimde şekillendirip ona kötülük duygusunu ve takvasını (kötülükten sakınma yeteneğini) ilham edene andolsun ki, nefsinin arındırma kurtuluşu ermiştir. (*Şems, 91/1-9*)

- 1. (Ortalığı) bürüdüğü zaman geceye andolsun,**
- 2. Açılıp aydınlandığı zaman gündüze andolsun,**
- 3.** Erkeği ve dişiye yaratana andolsun ki,
- 4.** Şüphesiz sizin çabalarınız elbette çeşit çeşittir. (*Leyl, 92/1-4*)

O, âdetleri üzere hareket eden güneşi ve ayı sizin hizmetinize sunan, geceyi ve gündüzü sizin emrinize verendir. (*İbrahim, 14/33*)

O, geceyi, gündüzü, güneşi ve ayı sizin hizmetinize verdi. Bütün yıldızlar da O'nun emri ile sizin hizmetinize verilmiştir. Şüphesiz bunlarda aklını kullanan bir millet için ibretler vardır. (*Nahl, 16/12*)

Gece ve gündüzde barınan her şey O'nundur. O, hakkıyla işitendir, hakkıyla bilendir. (*En'am, 6/13*)

Şüphesiz Allah'ın gökleri ve yeri yarattığı günkü yazısında, **Allah katında ayların sayısı on ikidir...** (*Tevbe, 9/36*)

Kıyameti gördükleri gün onlar, **sanki dünyada ancak bir akşam, yahut bir kuşluk vakti kadar kalmış gibidirler.** (*Nâzi'ât, 79/46*)